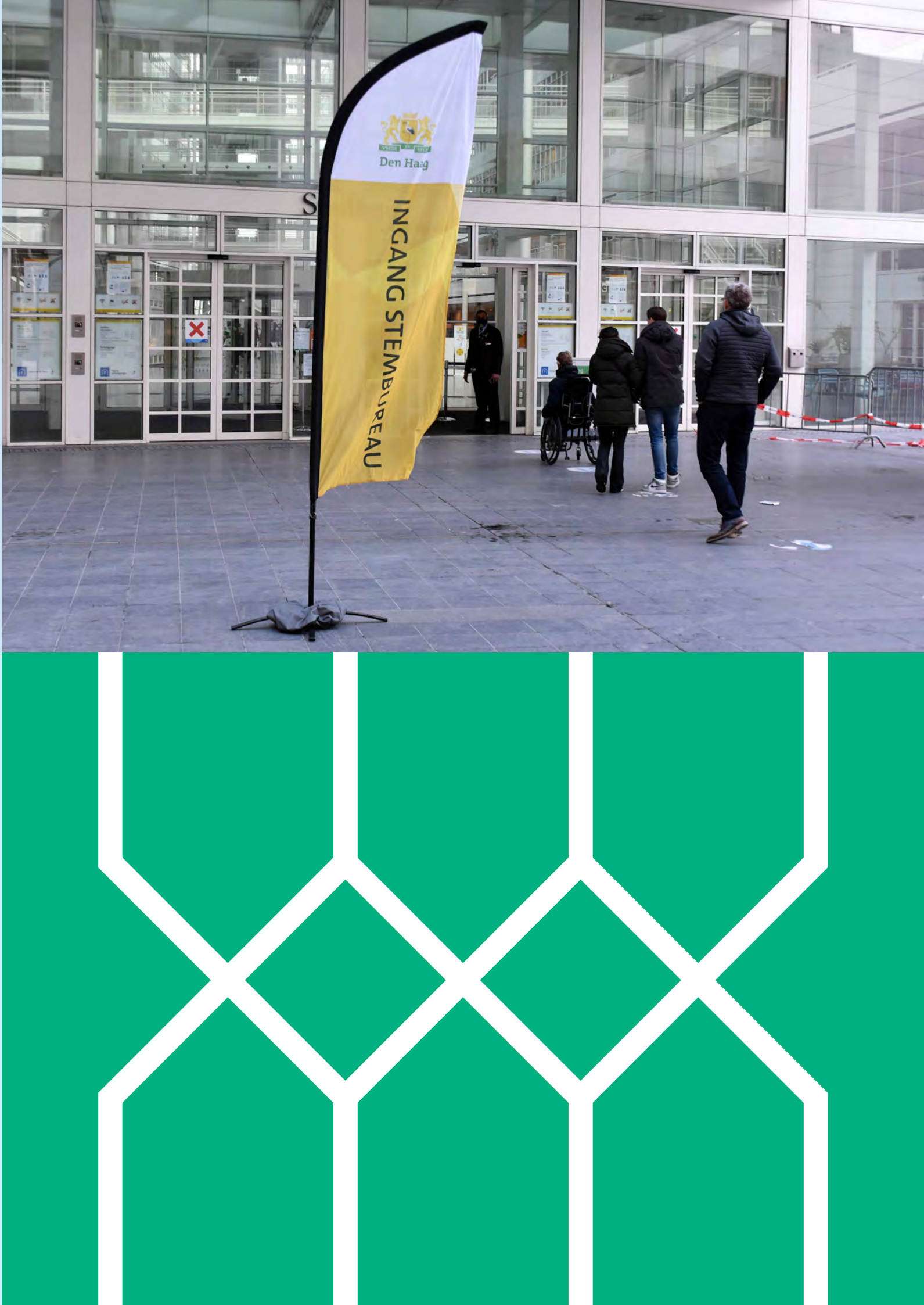

Verkiezingen 2025

Overzicht standpunten politieke partijen

Standpunten per thema

Arbeidsmarkt	2
Werkgeverschap en arbeidsvoorwaarden - deel 1.....	3
Werkgeverschap en arbeidsvoorwaarden - deel 2	4
Ondernemerschap	5
Onderwijs	6
Circulaire economie en milieu.....	7
Energie en Klimaat - deel 1.....	8
Energie en Klimaat - deel 2.....	9
Energie en Klimaat - deel 3.....	10
Mobiliteit en infrastructuur	11
Overige onderwerpen.....	12
Volledige verkiezingsprogramma's	13

Arbeidsmarkt

	1. Hervorming arbeidsmarkt 2. Zzp'ers 3. Arbeidsmigratie
	
	2. Blz. 72 Arbeidsongeschiktheidsverzekering voor iedereen. Veel zzp'ers hebben geen vangnet in geval van pech of ziekte. Daarom komt er een verplichte arbeidsongeschiktheidsverzekering voor alle zzp'ers, met een eerlijke bijdrage van de opdrachtgever en een inkomensafhankelijke premie. Zo draagt iedereen zijn steentje bij en heb je als zzp'er financiële rust wanneer het tegenzit met je gezondheid. 3. Blz. 99 Soms is arbeidsmigratie nodig om een personeelsvraag in belangrijke sectoren op te vullen, zoals de bouw, zorg en de energietransitie. Wij faciliteren dit waar nodig en moedigen deze werkgevers aan om gebruik te maken van de bestaande mogelijkheden om vakkrachten tijdelijk in Nederland te laten werken. We scherpen de kennismigrantenregeling voor arbeidsmigranten buiten de EU aan.
	2. Blz. 14. We voeren een rechtsvermoeden van werknemerschap in bij een laag uurtarief. We komen tot een effectieve aanpak om schijnzelfstandigheid tegen te gaan. 3. Blz. 64: Arbeidsmigratie is essentieel om de hoogwaardige Nederlandse economie in stand te houden en levert ons veel welvaart en groei op. Goed georganiseerde kennismigratie kan bijdragen als we Nederland innovatief willen houden. Tegelijkertijd veroorzaakt arbeidsmigratie ook veel problemen. Daarom willen wij dat er strengere maatregelen worden genomen om juist die arbeidsmigranten naar Nederland te laten komen, waar de hele samenleving wat aan heeft. Dit betekent ook dat sommige arbeidsmigranten niet meer welkom zijn. Om de afhankelijkheid van arbeidsmigratie zoveel mogelijk te beperken moet de overheid bedrijven actief helpen om in te zetten op robotisering en automatisering.
	2. Blz. 55 Ondernemerschap uit overtuiging juichen we toe, maar veel zelfstandigen bouwen geen pensioen op of hebben geen verzekering voor arbeidsongeschiktheid. Met alle gevolgen van dien voor henzelf en de samenleving. En als zelfstandigen of opdrachtgevers eigenlijk geen keuze hebben, is ook geen sprake van een eerlijke arbeidsmarkt. D66 wil daarom de verschillen tussen deze groepen werkenden verkleinen en oneerlijke concurrentie voorkomen. 3. Blz. 56 Minder vraag naar laagbetaalde arbeid uit het buitenland. We verhogen bijvoorbeeld de lonen, zodat werk naar waarde gewaardeerd wordt en concurrentie met andere werknemers eerlijker is. Hogere arbeidskosten maken het voor ondernemers bovendien aantrekkelijker te investeren in innovatie.
	2. Blz. 57 BBB kiest voor behoud en verbetering van de Wet DBA, zodat zelfstandige ondernemers kunnen blijven ondernemen zonder verstikkende regelgeving, maar met duidelijke spelregels. We wijzen overregulering die echte zelfstandigheid ondermijnt - zoals voorgesteld in de recente wetsvoorstellen (VBAR en de initiatiefwet Zelfstandigen) - af. 3. Blz. 58 Gerichte en doelmatige arbeidsmigratie. Voor sommige sectoren, zoals de bouw, techniek, zorg en horeca, zijn arbeidsmigranten noodzakelijk. Binnenlandse arbeid en migratie binnen de EU volstaan daarvoor niet altijd. BBB wil daarom een zorgvuldig, selectief en circulair arbeidsmigratiebeleid van buiten de EU, gericht op vakmensen met aantoonbare economische en maatschappelijke meerwaarde; van verpleegkundigen tot elektriciens en van lassers tot gespecialiseerde koks
	2. Blz. 66 We maken de positie van zelfstandigen duidelijker door wetgeving aan te passen en te blijven inzetten op goede communicatie. Zelfstandigen moeten verantwoordelijkheid nemen voor een inkomensvoorziening bij arbeidsongeschiktheid (ook voordat de Basisverzekering Arbeidsongeschiktheid voor Zelfstandigen in werking treedt) en een toereikend pensioen. 3. Blz. 46 De vraag naar arbeidsmigranten die laagbetaald werk doen willen we sterk verminderen. De overheid maakt bindende afspraken met sectoren om te werken aan arbeidsbesparende innovaties en verbetering van de arbeidsvoorwaarden en arbeidsomstandigheden. Stok achter de deur is een sectoraal verbod op uitzendkrachten. Blz. 47 Er komt een vakkrachtenregeling, die voor bepaalde essentiële beroepen de instroom van vakkrachten reguleert op onder andere aantallen, huisvesting, toegang tot zorg en onderwijs voor de kinderen, met circulariteit voor geselecteerde sectoren als bindende voorwaarde
	2. Blz. 18 Zzp'ers hebben recht op pensioen en arbeidsongeschiktheidsuitkering. We moeten goed zorgen voor onze zzp'ers. Daarom gaan we collectief en publiek zorgen voor een oplossing, zodat zij zich kunnen verzekeren voor arbeidsongeschiktheid en voor hun pensioen. Zo geven we zzp'ers de zekerheid dat zij niet in armoede hoeven te leven. 3. Blz. 25 Minder arbeids-, kennis- en studiemigratie. Om menswaardige opvang te bieden en tegelijkertijd grip te hebben op integratie binnen onze samenleving, streven we naar een migratiesaldo van 40 duizend per jaar. Nu ligt dat saldo op meer dan 100 duizend migranten per jaar. Daarom moet de grote toename van arbeids-, kennis- en studiemigratie flink omlaag. Op die manier kunnen we mensen die vluchten voor oorlog en geweld blijven opvangen en houden we migratie humaan en houdbaar
	1. Blz. 33 Bijvoorbeeld via de wetsvoorstellen 'Meer zekerheid flexwerkers' en 'Verduidelijking beoordeling arbeidsrelaties en rechtsvermoeden', die spoedig door de Tweede Kamer behandeld moeten worden. Aan de andere kant moet het voor werkgevers (financieel) aantrekkelijker worden om mensen in vaste dienst te nemen. Daarom verlagen we de aof- en awf-premies 2. Blz. 33 De verschillen tussen zelfstandigen en werknemers in loondienst worden verkleind. Een verplichte verzekering tegen arbeidsongeschiktheid is noodzakelijk. Fiscale voordelen voor zelfstandigen worden in een verstandig tempo omgevormd naar één werkendenkorting. Die voordelen waren een belangrijke oorzaak voor de groei van het aantal zzp'ers in de afgelopen vijftien jaar. 3. Blz. 12 Meer ruimte binnen EU-verband om arbeidsmigratie uit andere lidstaten te reguleren op basis van vraag en aanbod per sector. Lidstaten moeten afspraken kunnen maken over tijdelijke beperkingen en gerichte regulering, zodat arbeidsmigratie beter aansluit op de arbeidsmarkt.
	2. Blz. 25 Regelgeving voor ZZP'ers vereenvoudigen. JA21 wil de Wet DBA verbeteren en hiervoor kijken naar het Belgisch model om ZZP'ers meer ruimte en duidelijkheid te geven.

Werkgeverschap en arbeidsvoorwaarden - deel 1

	1. Cao's en werkgeverslasten 2. Minimumloon 3. Werkkostenregeling en winstdeling 4. Verlofregelingen
 PARTIJ VOOR DE VRIJHEID	1. Blz. 25 Werkgevers stimuleren personeel aan te nemen.
	2. Blz. 26 Mensen verdienen een loon waarmee ze vooruit komen. De lonen in Nederland zijn te laag. Mensen kunnen niet rondkomen, en bedrijven innoveren onvoldoende. We sluiten daarom een Groot Loonakkoord met de vakbonden en werkgevers. Blz. 26 Het minimumloon gaat fors omhoog. We delen de welvaart eerlijk: de AOW en andere uitkeringen stijgen mee, en we strijden tegen armoede. 3. Blz. 69 Van iedere euro die wordt verdiend gaat een steeds kleiner deel naar werkenden (de zogeheten ‘arbeidsinkomensquote’). We streven op korte termijn naar een verdeling waarbij de opbrengst voor werkenden minimaal tachtig procent is, zoals vroeger normaal was. Zo komt de winst niet alleen terecht bij de aandeelhouders, maar ook bij werknemers. 4. Blz. 72 Recht op verlof. Belangrijke momenten in het leven wil je niet missen. Zoals wanneer je een baby krijgt of een dierbare verliest. Daarom breiden we het geboorteverlof en rouwverlof uit. Ook ouders met ernstig zieke of zorgintensieve kinderen kunnen aanspraak maken op verlof.
	1. Blz. 13 meer ruimte voor maatwerk in cao's, door de transitievergoeding niet langer verplicht te stellen. Blz. 30 We willen dat in alle cao's afspraken over de reiskostenvergoeding worden gemaakt. 3. Blz. 13 We willen het voor álle bedrijven aantrekkelijk maken om aan het personeel aan te bieden mee te delen in de waardestijging en winst van het bedrijf, niet alleen voor start- en scale-ups.
	2. Blz. 26 We verhogen het minimumloon en het minimumjeugdloon. De bijstand stijgt in verhouding mee. Vanaf 18 word je als volwassene betaald, omdat je dat dan ook bent
	3. Blz. 65 Mede dankzij BBB is het voor werknemers van startende bedrijven fiscaal aantrekkelijker gemaakt om mee te delen in de winst; ze betalen een lager tarief op het moment dat zij deze winst daadwerkelijk genieten. We willen onderzoeken hoe deze mogelijkheid ook aan werknemers van andere dan startende bedrijven kan worden toegekend.
	1. Blz. 67 We maken samen met vakbonden en werkgevers het cao-stelsel aantrekkelijker, ook voor nieuwe sectoren zodat er meer werknemers onder een cao vallen. Waar nodig passen we het huidige cao-stelsel aan om innovatie te stimuleren. 3. Blz. 45 We willen een betere regeling voor winstdeling, zodat start- en scale-ups makkelijker werknemers aan zich kunnen binden. 4. Blz. 10 We vereenvoudigen en verruimen de verschillende verlofregelingen: er komt naast zwangerschaps- en bevallingsverlof één regeling voor betaald verlof voor beide partners in het eerste jaar van het kind.
	1. Blz. 19 Iedereen krijgt recht op een baan en begeleiding. We zorgen voor een sociaal ontwikkelbedrijf met een volwaardig loon en goede cao. We investeren in werkontwikkelbedrijven waarmee we zorgen voor minimaal 40 duizend extra banen binnen deze bedrijven. Ieder werk moet lonen, daarom komt er een nieuwe cao voor mensen op een beschutte werkplek. Blz. 20 Alleen onafhankelijke vakbonden mogen een cao afsluiten. Er zijn steeds vaker nepvakbonden, de zogenaamde gele bonden, die nauwelijks leden hebben of zelfs zijn opgericht door de werkgever. Zij tekenen vaak voor achteruitgang in ruil voor geld van de werkgevers. We nemen in het parlement het initiatief om ervoor te zorgen dat cao-afspraken alleen namens werknemers gemaakt kunnen worden in een vakbond met inkomsten die voor meer dan 40 procent uit contributie afkomstig zijn. 2. Blz. 18 Het wettelijk minimumloon moet omhoog. Een verhoging van het minimumloon leidt ook tot de verhoging van alle salarissen boven het minimumloon. Dit zal zorgen voor meer economische activiteit, meer innovatie, minder armoede en minder afhankelijkheid van export. We verhogen het minimumloon direct naar 18 euro per uur en er komt een wettelijke ondergrens van 60 procent van het mediane loon van voltijds werkenden. Alle gekoppelde uitkeringen stijgen mee. 3. Blz. 19 Werknemers krijgen recht op een deel van de winst. Zonder werkende mensen is er immers geen winst. Niet alleen bestuurders en aandeelhouders, maar ook alle medewerkers krijgen voortaan recht op een deel van de winst. Zo profiteren alle werknemers collectief op het moment dat dividend wordt uitgekeerd aan aandeelhouders. Dit komt bovenop het reguliere salaris. Het minimale percentage van deze winstdeling leggen we vast in een wet. Per cao kunnen er aanvullende afspraken gemaakt worden. 4. Blz. 18 Meer verlof voor mooie en moeilijke tijden. Na het krijgen van een kind worden de eerste drie maanden volledig doorbetaald en krijgen ouders gezamenlijk 12 maanden ouderschapsverlof. Dit kunnen ze naar eigen inzicht verdelen met gedeeltelijke doorbetaling, met oog voor de grens van het minimumloon. Werkende mantelzorgers krijgen de mogelijkheid op betaald zorgverlof en er komt een wettelijk rouwverlof van twee weken.
	4. Blz. 15 We voeren één regeling in voor maatschappelijk verlof, voor zorg voor kinderen, naasten en jezelf. Dat scheelt regels en schept duidelijkheid. Tot die tijd zetten we in op verruiming en verhoging van het gebruik van bestaande verlofregelingen. Er komt een langduriger betaald mantelzorgverlof. Mantelzorgers kunnen twee maanden mantelzorgverlof (verspreid) opnemen. De maximale uitkering is 70% van het loon. Werkgevers worden gestimuleerd om werknemers ruimte te geven voor mantelzorg. Bij de verdrietige omstandigheid van het verlies van een dierbare, krijgt iedere werknemer tijd en ruimte om te rouwen en te zorgen met de introductie van rouwverlof. Ouderschapsverlof mag opgenomen worden voor kinderen tot en met 12 jaar.
	1. Blz. 25 Werkgevers stimuleren personeel aan te nemen.

Werkgeverschap en arbeidsvoorwaarden - deel 2

	5. Loondoorbetaling bij ziekte, arbeidsongeschiktheid 6. Ontslagrecht en WW 7. Pensioenen
	
	5. Blz. 74. Loondoorbetaling bij ziekte wordt als een zware last ervaren door het mkb. We verzekeren het tweede ziektejaar collectief en publiek voor alle werkgevers. Hierbij zijn grote werkgevers solidair met mkbwerkgevers. 6. Blz. 79 Wie zonder werk komt te zitten, heeft houvast nodig. De asociale verkorting van de WW draaien we terug. Wij staan voor een langdurige WW van twee jaar. We verlengen de kortdurende WW voor mensen die een half jaar hebben gewerkt, van drie naar zes maanden. 7. Blz. 25
	5. Blz. 29 Voortaan stijgen de uitkeringen, behalve de AOW en regelingen voor arbeidsongeschikten, mee met de inflatie in plaats van met de lonen. 7. Blz. 29 Voeren het pensioenstelsel in. Steunen we de inspanningen van vakbonden en werkgevers om tot een fatsoenlijke vroegpensioenregeling voor zware beroepen te komen. Mensen krijgen duidelijkheid over hun pensioen en keuzevrijheid, zoals de mogelijkheid om een bedrag ineens op te nemen.
	
	5. Blz. 59 Eerlijker ziekteregime voor werkgevers: loondoorbetaling terug naar één jaar. BBB wil de verplichting voor kleinere werkgevers om bij ziekte twee jaar lang loon door te betalen terugbrengen naar één jaar. Nederland is het enige land in Europa waar werkgevers twee jaar verantwoordelijk zijn voor zieke werknemers. Dit leidt tot terughoudendheid bij het aannemen van vast personeel, verhoogt de regeldruk en zet vooral het midden- en kleinbedrijf onder druk. 6. Blz. 59 Het vangnet blijft behouden: WW, Ziektewet en WIA blijven als vangnet overeind. 7. Blz. 59 BBB was en blijft tegenstander van deze ingrijpende stelselwijziging en overdracht van opgebouwde pensioenrechten zonder instemming van de deelnemers. Pensioen is van de mensen zelf, niet van de overheid, fondsen of sociale partners. Blz. 60 Koopkrachtbehoud pensioen. De koopkracht van aanvullende pensioenen via de werkgever wordt weer het uitgangspunt, niet een sluitpost. De nieuwe pensioenwet passen we aan zodat pensioenuitvoerders makkelijker kunnen sturen op koopkrachtbehoud.
	
	5. Blz. 17 Hulp bij doorbetaling van zieke werknemers. Langdurige ziekte is voor een werknemer een persoonlijk drama en zij verdienen alle steun en medeleven. Tegelijkertijd is het voor kleine ondernemers lastig om lange tijd zonder deze vakkracht te zitten en de financiële lasten hiervan te dragen. Daarom zorgen we ervoor dat kleine bedrijven minder lang het loon door hoeven te betalen bij ziekte, zonder dat de werknemer zijn rechten verliest. Het tweede ziektejaar bij kleine werkgevers betalen we gezamenlijk uit premiegeld via het UWV. 6. Blz. 18 Betere banen worden de norm. Een vast contract na zes maanden moet de norm zijn. Er komt meer bescherming tegen onterecht ontslag door een ontslagvergoeding van minimaal één maandsalaris per gewerkt jaar. Als de ontslagvergoeding wordt gebruikt voor (om)scholing, verdubbelt de overheid het bedrag. 7. Blz. 18 We maken een nieuwe en veel eerlijkere pensioenwet. Na afloop van je werkende leven moet je kunnen genieten van een goed pensioen. Daarom draaien we de casinopensioenwet zoveel mogelijk terug. De AOW stijgt een-op-een mee met het minimumloon. Zo zorgen we dat gepensioneerden flink meer te besteden krijgen
	5. Blz. 34 Het stelsel voor verzekering van arbeidsongeschiktheid is nodeloos ingewikkeld en soms regelrecht onrechtvaardig. We uniformeren de verschillende regelingen in de WIA en introduceren een maatwerkregeling voor mensen die terminaal ziek zijn. Ook zoeken we een oplossing voor mensen die minder dan 35% arbeidsongeschikt zijn. Zij krijgen nu geen WIA-uitkering en eindigen vaak ziek in de bijstand. Dit vraagt om een oplossing in de WIA of een verlicht bijstandsregime. Ook actualiseren we het functiebestand van het UWV, zodat deeltijdfuncties beter meegenomen kunnen worden. 6. Blz. 34 Het huidige kabinet heeft aangekondigd de duur van de WW met 6 maanden te verlagen. Dit raakt met name werklozen die ook in de huidige arbeidsmarkt moeilijk een nieuwe baan kunnen vinden, zoals sommige ouderen of mensen met ene beperking. De ChristenUnie draait deze bezuiniging terug en handhaaft de duur van de WW op twee jaar. Blz., 34 Er zijn bedrijven die met gebruik van de WW een bedrijfsmodel voeren van laagbetaalde seizoensarbeid door veelal arbeidsmigranten. Dat vindt de ChristenUnie onwenselijk. Daarom voeren we een vereenvoudigingslag door waarin we de WW meer uniformeren en ten aanzien van de referte-eis versoberen. 7. Blz. 34 Ons collectieve pensioenstelsel is het waard om te behouden. Mede door het stelsel van AOW als eerste pijler en aanvullend pensioen als tweede pijler, zijn ouderen in Nederland goed beschermd tegen armoede. Met de Wet toekomst pensioenen is het besluit genomen om het pensioenstelsel te hervormen waarbij solidariteit en collectiviteit de fundamenteën blijven van het pensioenstelsel. Voor het behoud van draagvlak tijdens de transitie is het belangrijk om transparant te communiceren en onduidelijkheden zo snel mogelijk weg te nemen. Pensioenfondsen hebben hier een belangrijke rol in. Waar mogelijk wordt de uitvoering van de AOW vereenvoudigd, bijvoorbeeld door het adres als uitgangspunt te nemen
	5. Blz. 25 Het ziekte- en arbeidsongeschiktheidsstelsel weer werkbaar maken. Blz. 25 JA21 wil kortere loondoorbetaling bij ziekte, snellere reïntegratie, en hervorming van het systeem dat nu werkgevers afschrikt om vaste contracten te geven. 7. Blz. 25 Doorwerken na AOW-leeftijd zonder fiscale of financiële belemmeringen mogelijk maken. Blz. 30 Streng toezicht bij invoering en de uitvoering van de nieuwe pensioenwetgeving

Ondernemerschap

	1. Regeldruk 2. Familiebedrijven en MKB 3. Aanbesteden
	
	3. Blz. 75 Bij aanbestedingen moeten niet alleen de kosten meewegen, maar ook de kwaliteit. We willen een aanpassing van Europese aanbestedings- en mededingingsregels waarbij arbeidsvoorwaarden, de impact op de planeet en strategische autonomie meewegen. Aanbestedingen vanuit de (semi)overheid en overheidsbedrijven worden alleen gegund aan bedrijven die cao-lonen betalen
	1. Blz. 12 We schrappen de verplichting voor ondernemers om bij te houden of hun personeel met de fiets, auto of het openbaar vervoer naar kantoor is gekomen. Ook moet het voor het CBS mogelijk worden om, als de ondernemer daar toestemming voor geeft, voor onderzoeksdoeleinden automatisch relevante gegevens over de onderneming uit te lezen, zodat het minder tijd kost deze informatie aan te leveren. We ontwikkelen regelvrije zones, waar tijdelijk en gecontroleerd wet- en regelgeving kan worden opgeschort om innovatie te bevorderen. We bieden hiervoor de juiste juridische grondslag. Blz. 71 We lichten alle wet- en regelgeving door en behouden alleen de regels die evident noodzakelijk zijn. We schrappen koppen op Europese regelgeving, vragen van alle overheidsorganisaties om regels niet strenger te interpreteren dan strikt noodzakelijk, versimpelen subsidievoorwaarden, beperken aanbestedingsregels tot de Europese ondergrens, verminderen onnodige complexiteit en geven professionals beslisruimte bij uitvoering van beleid, zodat minder regels nodig zijn. Als het Adviescollege Toetsing Regeldruk zegt dat een regel overbodig is, voeren we de regel in principe niet in.
	1. Blz. 81 D66 maakt een einde aan verstikkende regeldruk. Regels die goed werken en publieke waarden beschermen, houden we. Regels die hoge lasten met zich meebrengen en niet goed werken, schaffen we af. Bij het opstellen van nieuwe regels kijken we altijd naar welke regels we dan ook kunnen afschaffen. 2. Blz. 53 Voor kleine en middelgrote ondernemers kan verduurzaming een uitdaging zijn. Dat is vooral zo voor ondernemers in sectoren die veel energie gebruiken. D66 helpt hen hierbij met duidelijke en voorspelbare regels
	1. Blz. 64 Een stop op onzinnige regels voor kleine ondernemers. Richtlijnen moeten proportioneel vertaald worden in Nederlandse regelgeving: wat voor Shell geldt, mag niet ook voor de slager op de hoek gelden. 3. Blz. 63 Hervorming aanbestedingsbeleid. Door hervorming van het aanbestedingsbeleid krijgen mkb-bedrijven eerlijke én haalbare toegang tot overheidsopdrachten, met nadruk op praktische uitvoerbaarheid en maatschappelijke waarde.
	1. Blz. 45 We vragen de sectoren om een concreet plan om regelgeving te versimpelen. Onze doelstelling is: minder regels (scherpe reductie van zeker 20%), betere regelgeving (duidelijker, eenduidiger en doelgerichter) en efficiëntere verantwoording en rapportages. 2. Blz. 43 (Mkb)bedrijven moeten makkelijker geld kunnen aantrekken. We zetten met urgentie in om een verder geïntegreerde Europese kapitaalmarkt snel en daadwerkelijk tot stand te brengen om de beschikbaarheid van (durf)kapitaal voor bedrijven te verhogen en beursgangen in Europa aantrekkelijker te maken. Blz. 45 Familiebedrijven zijn vaak diepgeworteld in de samenleving. We ondersteunen het voortbestaan van deze familiebedrijven daarom met de bedrijfsopvolgingsregeling (BOR). 3. Blz. 49 De overheid heeft een voorbeeldfunctie als aanbesteder en investeerder. In het overheidsaanbestedingbeleid wordt rekening gehouden met de duurzaamheid, circulariteit en klimaatafdruk van producten.
	1. Blz. 17 Regels simpeler en hulp bij toepassing. De regels en bureaucratie voor kleine bedrijven moeten versimpeld worden. Dit doen we zonder afbreuk te doen aan de doelstellingen hiervan. De Rijksoverheid moet zorgen voor Ondernemers-helppdesks waar kleine ondernemers geholpen worden om de regels te begrijpen en hieraan te voldoen. Ook komt er een (juridisch) adviesloket om kleine bedrijven te helpen met complexe, maar belangrijke regelgeving rondom het bieden van een veilige en gezonde werkplek, re-integratieverplichtingen, het arbeidsrecht en andere nieuwe wet- en regelgeving. 2. Blz. 17 Een investeringbank voor het mkb. Met een Nationale Investeringsbank voor het mkb kunnen kleine en startende bedrijven, evenals bedrijven die hun succesvolle diensten willen opschalen gemakkelijker lenen. Een goede mkbbank ondersteunt ondernemers bij het opbouwen van hun zaak en stimuleert vernieuwing en innovatie. Deze bank kan niet alleen zelf financieren waar de financiële sector tekortschiet, ze kan ook mogelijkheden voor ondernemers samenbrengen, bijvoorbeeld waar het gaat om Europese fondsen en kredieten. Uiteraard verwachten we hier goede sociale- en duurzaamheidsprestaties voor terug. 3. Blz. 17 Aanbestedingen ook voor mkb. De huidige manier van aanbesteden door de overheid werkt niet goed. Daarom passen we de regels aan, zodat ook kleinere bedrijven beter kunnen meedoen. Dit doen we onder andere door grote opdrachten op te knippen en de procedures te versimpelen en te verduidelijken. We willen af van het verplichte Europese aanbesteden. Op termijn moet het hele aanbestedingsstelsel grondig op de schop
	1. Blz. 13 Bij alle bestaande (beleids)regels wegen we af of ze nodig zijn, of ze bijdragen aan het beoogde doel en wat het kost (in euro's en moeite) om ze uit te voeren. Alle regels die deze toets niet doorstaan, worden afgeschaft. Dit leidt tot minder knellende wetgeving, verlicht de administratieve druk en maakt dat we minder ambtenaren nodig hebben. Zo halen we Nederland weer van het slot. 3. Blz. 6 We maken het mogelijk om sneller belangrijke infrastructuur aan te leggen, zoals elektriciteitsvoorzieningen of bescherming tegen overstromingen. Hiervoor komt een wet of tijdelijke regeling.
	1. Blz. 24 Minder regeldruk door een minister voor Overheidsefficiëntie en Autonomie aan te stellen die met een harde reductiedoelstelling een einde maakt aan de toenemende regeldruk en met de stofkam door bestaande wet- en regelgeving gaat. Nieuwe regels introduceren we alleen als we oude overbodige regels schrappen. 2. Blz. 24 Mkb maximaal faciliteren door het eenvoudiger te maken om te investeren in het mkb, en regeldruk en rapportageverplichtingen te verminderen. 3. Blz. 24 Inzetten op minder en eenvoudiger nationale én Europese aanbestedingsregels

Onderwijs

	1. Financiering techniekonderwijs 2. Techniek in het PO en VO 3. Leven lang ontwikkelen
	
	2. Blz. 131 Praktijkonderwijs is regulier onderwijs. Dat regelen we in de wet. De Praktijkonderwijsleerlingen die in de bovenbouw mbo-entree volgen hebben ook recht op een ov-jaarkaart en stagevergoeding. Alle leerlingen die toegang willen tot het praktijkonderwijs moeten dat ook krijgen. 3. Blz. 26 Op de arbeidsmarkt gaan we krapte te lijf en slaan we de handen ineen met de sociale partners, het onderwijs en de regio's om te komen. Blz. 70 . De toepassingen van AI ontwikkelen zich razendsnel. We gaan slimmer werken door te investeren in innovatie en digitalisering waar dat kan. Zo verhogen we onze productiviteit, waardoor we mensen vrijspelen voor sectoren waar de tekorten groot zijn, zoals de in de technieksector, de bouw- en installatiesector, de kinderopvang, het onderwijs en de zorg. We investeren in om-, her- en bijscholing, en in zij-instroom. We maken hierover afspraken met sociale partners, het onderwijs en de regio's in de een werk-ontwikkel-aanpak
	1. Blz. 19 : De afgelopen jaren is de kwaliteit van ons onderwijs, ondanks extra geld, niet beter geworden. We moeten ons onderwijsgeld doelmatiger uitgeven. We bouwen het aantal subsidies af en gaan oormerken in de lumpsum. Regelingen die niet zichtbaar bijdragen aan kwalitatief beter onderwijs, schaffen we af. Blz. 20 Tekortsectoren zitten te springen om talent. We maken studies in tekortsectoren zoals onder andere tech, zorg, onderwijs, veiligheid en klimaat aantrekkelijker door het collegegeld te verlagen. We beperken de studieplaatsen van studies waar geen (goed) arbeidsmarktperspectief is. 2. Blz. 18 : We richten ons onderwijs meer in op techniek en op het opleiden van vakpersoneel. Door leerlingen technische kennis en praktische vaardigheden te leren maken we hen enthousiast voor een toekomst in de techniek. We hebben een schreeuwend tekort aan vakmensen. We willen een landelijk dekkend netwerk van onderwijs in tekortsectoren en versterken de inzet op regionale samenwerking in het vmbo. We zorgen dat ook daar mensen enthousiast gemaakt worden voor de techniek. In plaats van het verplichte vak cultureel kunstzinnige vorming mogen leerlingen ook examen doen in een nieuw te ontwikkelen vak praktische techniek en technologie. 3. Blz. 14 : We helpen mensen makkelijker overstappen naar sectoren met grote tekorten, zoals defensie, de zorg, de techniek en onderwijs. Dat doen we door omscholing toegankelijk te maken, overstappers met een meerwerkbonus financieel te stimuleren, en overheidsinstanties met marktpartijen samen te laten werken om mensen van werk naar werk te begeleiden. Ook statushouders gaan meer aan de slag in tekortsectoren. Daarnaast voeren we in samenwerking met de private sector een skills-paspoort in, waarmee mensen kunnen laten zien wat ze kunnen. Ook als ze geen diploma hebben. Zo zorgen we dat ieder talent een plek krijgt, de economie groeit en er ruimte komt voor starters op de arbeidsmarkt. Heel Nederland wint als mensen op de juiste plek aan het werk zijn. Blz. 21 Bij- en omscholing zijn essentieel voor persoonlijke ontwikkeling en economische groei. Publiek bekostigde instellingen worden verplicht om hun onderwijsaanbod beschikbaar te stellen aan volwassenen en werkenden. De prioriteit ligt bij tekortberoepen, mbo en mkb.
	1. Blz. 43 D66 verhoogt de basisbeurs met €166 euro per maand, zodat studenten beter kunnen rondkomen. Een mbo-student krijgt dezelfde aanvullende beurs als een student aan de hogeschool of universiteit. Blz. 44 Veel regionale onderwijsinstellingen leunen nu sterk op internationale studenten voor hun financiering. Dat komt deels door het huidige bekostigingssysteem, waarin het aantal studenten zwaar meetelt, terwijl het aantal studenten uit de regio daalt. D66 wil dat onderwijsinstellingen niet afhankelijk zijn van internationale instroom om financieel rond te kunnen komen. Daarom passen we het systeem aan: een groter vast bedrag per instelling en een kleiner bedrag per student. 2. Blz. 45 . Op het mbo en het hbo komt meer aandacht voor onderzoek dat op de praktijk gericht is. Blz. 48 We zorgen voor extra technisch personeel. Ook maken we het mogelijk dat mbo'ers uit heel Europa aan de slag kunnen. Blz. 43 Wij willen een eerlijke stagevergoeding voor elke student. Daarom komt er een wettelijke minimum stagevergoeding, die werkgevers betalen. Er mag geen verschil bestaan tussen stages in het mbo, hbo en wo 3. Blz. 49 We willen mensen om- en bijscholen voor vergroening. Mensen uit de fossiele industrie krijgen begeleiding naar werk in de energietransitie. Het wordt aantrekkelijker om technisch onderwijs te volgen. Blz. 55 D66 wil een landelijke krapte-aanpak. Samen met werkenden, ondernemers en de overheid stimuleren we mensen om over te stappen naar beroepen waar de krapte het grootst is. We beginnen met de zorg, het onderwijs en de techniek.
	2. Blz. 62 Verbinding topsectoren met maakindustrie. Door topsectoren met maakindustrie en technische opleidingen in de regio te verbinden, ontstaan nieuwe kansen die ons bedrijfsleven en het onderwijs versterken. Blz. 103 Praktijkgericht onderwijs met levensvaardigheden zoals huishoudkunde, financiële zelfredzaamheid en techniek hoort een zwaardere accent te krijgen. Blz. 44 Vernieuwing en vakmanschap. De bouw kan niet zonder het bevorderen van vakmanschap en vernieuwing. We zetten in op fabrieksmatige en tijdelijke woningbouw om efficiënter te bouwen. Op dat gebied is er nog veel meer mogelijk om de woningbouw te versnellen. We ondersteunen het MBO en het regionaal vakonderwijs in de bouwsector om het tekort aan praktisch opgeleid personeel aan te pakken
	1. Blz. 41 . Bekostiging van het mbo wordt meer langjarig, minder gestuurd op studentenaantallen en meer gebaseerd op samenwerking tussen instellingen met een grotere rol op het gebied van een leven lang ontwikkelen en een betere aansluiting op de arbeidsmarkt. We willen het mbo-opleidingsaanbod in krimpregio's waarborgen. 2. Blz. 41 Er komen afspraken met brancheorganisaties voor baangaranties en een stagefonds specifiek voor tekortsectoren. We stimuleren sociale partners om stevigere afspraken over stagevergoedingen voor mbo-studenten te maken. Blz. 41 We willen in het mbo blijven opleiden voor toekomstige banen en de verbinding met de praktijk versterken. Onderwijs en bedrijfsleven werken nauw samen met bijzondere aandacht voor techniekopleidingen en opleidingen gericht op zorg, onderwijs en kinderopvang 3. Blz. 41 We stimuleren werkgevers en werknemers om individuele en collectieve afspraken te maken over ontwikkeling, van werk naar werk en het creëren van een leerrijke werkomgeving, met extra aandacht voor senioren, praktisch opgeleiden en statushouders.
	1. Blz. 16 Investeer in goede opleidingen, scholing en vakmanschap. We willen meer waardering voor vakmanschap en voor de voortdurende kennisontwikkeling van werknemers die nodig is om bij de tijd te blijven. We zien dat vakopleidingen het moeilijk hebben of zelfs verdwijnen, waardoor er een groot tekort aan vakmensen bestaat. Waar andere landen hun vakmanschap goed beschermen, loopt Nederland achter. Daarom investeren we in het versterken van vakopleidingen. 2. Blz. 19 Arbeidstekorten lossen we op. Veel belangrijk werk in de publieke sector blijft liggen door tekorten aan zorgverleners, onderwijzers en agenten. Door meer waardering voor deze beroepen, een betere beloning, schrappen in bureaucratie en papierwerk en door waar gewenst te investeren in automatisering kunnen veel van deze tekorten opgelost worden. Ook in de private sector moeten tekorten opgelost worden, onder andere door meer waardering voor onmisbare beroepen, de lonen te verhogen en onderwijs en vakopleidingen te verbeteren. Ook zullen we keuzes moeten maken over welk werk in Nederland past, bijdraagt aan onze economie en aan ons welzijn. 3. Blz. 31 Leren stopt niet na je diploma. We maken het makkelijker om je bij te scholen of om te scholen. Voor iedereen en op elke leeftijd. Een leven lang leren wordt de norm, met publieke instellingen als basis.
	2. Blz., 17 Of het nu in de zorg, techniek of bouw is: onze samenleving en arbeidsmarkt kan niet zonder vakmensen. We zetten in op positieve beeldvorming en stimuleren jongeren om vol vertrouwen te kiezen voor het vmbo en het mbo. Er komt gericht beleid voor meer praktisch gericht onderwijs, bijvoorbeeld de techniekhavo. Het mbo moet toegankelijk zijn voor instromers zonder startkwalificatie na beoordeling door de opleiding. De samenwerking tussen mbo-instellingen en werkgevers wordt versterkt, zodat elke jongere verzekerd is van een kwalitatief goede stageplaats, inclusief stagevergoeding. Blz. 30 We investeren volop in het beroepsonderwijs en geven ruimte aan jonge ondernemers. Dat is nodig, nu veel kennis met pensioen gaat. Elke provincie verdient een techniekhavo en technasia. Bedrijven worden via samenwerkingen actief betrokken bij het onderwijs, zowel in het voortgezet als vervolgonderwijs. We stimuleren ondernemerschap vanuit het hoger en wetenschappelijk onderwijs, bijvoorbeeld door het mogelijk maken van afspraken over het intellectueel eigendom van tijdens een studie ontwikkelde innovaties.
	1. Blz. 50 Een financieringsmodel op basis van kwaliteit, relevantie en maatschappelijke impact i.p.v. op basis van het aantal studenten.

Circulaire economie en milieu

	1. Stikstof 2. Afval en verpakkingen 3. Reparatie en recycling
	1. Blz. 2 Rekenkundige ondergrens voor stikstof ophogen & kritische depositiewaarden uit de wet
	1. Blz. 38 Een einde aan het stikstofsloot. Ons land mag niet langer stilstaan door te hoge stikstofuitstoot. We nemen maatregelen zodat de woningbouw weer vlot getrokken wordt. We maken vergunningverlening voor woningbouw eenvoudiger. De intensieve veehouderij zal meer moeten doen om vervuiling terug te dringen. Daarbij hoort ook een kleinere veestapel, en zo nodig met dwingende maatregelen als stok achter de deur. 3. Blz. 52 Naar een circulaire economie. Nederlandse bedrijven en producten die in Nederland worden verkocht zijn volledig circulair in 2050. De overheid helpt circulaire koplopers, onder andere door achterblijvers te bepreien. We verplichten fabrikanten en importeurs om een oplopend percentage gerecyclede grondstoffen te gebruiken in nieuwe producten. Blz. 53 We stimuleren het delen van producten, en zetten in op levensduurverlenging, hergebruik, reparatie en recycling. Producenten worden verplicht om producten zo vorm te geven dat ze makkelijk gerecycled of hergebruikt kunnen worden.
	1. Blz. 16 We gaan de KDW-doelen vervangen door sectorgebonden emissieplafonds, inclusief wettelijke tussendoelen, die optellen tot 50% geborgde emissiereductie in 2035. 2. Blz. 14 Een schone economie is circulair: Een schone economie is een circulaire economie. Daarom zetten we, in Europees verband, vol in op circulariteit, langere levensduur van producten en hergebruik. Nederland kan hier, met sterke industriële clusters en strategische havens, van profiteren. We willen daarom onnodige regels schrappen, we blijven investeringen in circulaire technologie en innovatie stimuleren en samen met ondernemers nemen we praktische knelpunten weg. De overheid vervult een actieve rol. Ook gaan we kritische grondstoffen terugwinnen uit afvalstromen. Door afval te benutten als grondstof, verkleinen we onze afhankelijkheid en houden we onze productie concurrerend.
	1. Blz. 61 Alleen in uitzonderlijke gevallen gaat de Raad van State nog over tot het stilleggen van de bouw. Blz. 63 We houden ons aan stikstofdoelstellingen voor 2030. We geven voorrang aan de meest kwetsbare gebieden.3 2. Blz. 51 We zorgen dat producenten verantwoordelijk zijn voor het afvalbeheer van de producten die ze in Nederland verkopen. Ook stellen we eisen aan hoe goed producten te repareren zijn. 3 3. Blz. 50 In 2050 is Nederland volledig circulair. In 2030 is het gebruik van nieuwe grondstoffen al gehalveerd. Overheden geven het goede voorbeeld: in 2035 is minstens de helft van hun maakt ruimte voor vooruitgang. Blz. 51 Producenten blijven verantwoordelijk voor hun producten, van introductie en verkoop tot hergebruik of recycling aan het einde van de levensduur.
	1. Blz. 38 Worden uiteindelijk vervangen door de instandhoudingsdoelstellingen zoals ze staan in de Natuurherstel Verordening. De staat van de natuur wordt beoordeeld op basis van waarneming zoals ook in landen als Italië gebeurt. Blz. 38 De invoering van een rekenkundige ondergrens van minimaal 1 mol. Dit is een belangrijke eerste stap maar niet genoeg om de vergunningverlening volledig uit het slop te trekken
	1. Blz. 56 We sturen op stikstofreductie voor de landbouwsector, en alle overige sectoren, in 2035. Dit kan door het instellen van een emissienorm per bedrijf. Hiermee belonen we koplopers en ligt er een grotere opgave bij bedrijven die nog meer moeten doen. 3. Blz. 46 We leggen het recht op reparatie vast van hele gewone producten, zoals je smartphone. Dat is goedkoper voor de eigenaar en het bespaart waardevolle grondstoffen.
	1. Blz. 41 Minder stikstof, samen met boeren. De SP wil de stikstofuitstoot stevig terugdringen, maar niet over de rug van boeren. Geen schijnoplossingen zoals luchtwassers of technologische trucs die niet werken, maar een aanpak die het echte probleem aanpakt: de doorgeschooten intensieve veehouderij. Tegelijk helpen we boeren om over te stappen naar een duurzame landbouw die past bij de draagkracht van de bodem, de lucht, het water en de natuur. We kiezen voor duidelijk-ke en eerlijke grenzen aan het aantal dieren per hectare. De maximumgrens gaat omlaag, van twee naar 1,5 grootvee-eenheid per hectare. Kunstmest en landbouwgif worden afgebouwd, mestvergisting en andere mislukte technologische trucs worden gestopt. Boeren die al natuurinclusief werken of zeldzame rassen houden, worden niet gestraft maar juist ondersteund. 2. Blz. 40 Minder afval, meer hergebruik. Overbodige verpakkingen worden verboden en plastic verpakkingen drastisch verminderd. We breiden statiegeld uit om hergebruik te stimuleren. Zo houden we ons land schoon en verspillen we minder grondstoffen 3. Blz. 40 Hergebruik, reparatie en recycling worden de norm. Producten gaan langer mee en er komen strenge duurzaamheidseisen voor winning en gebruik. Zo zorgen we voor een eerlijke, duurzame en sterke economie. Blz. 40 Recht op reparatie. Iedereen moet producten kunnen laten repareren in plaats van weggoien. We voeren het right to repair in, zodat fabrikanten verplicht reserveonderdelen en reparatie-instructies beschikbaar stellen. Lokale reparatiewerkplaatsen en initiatieven zoals repaircafés krijgen steun, zodat repareren betaalbaar en toegankelijk wordt voor iedereen. Blz. 41 • Een circulair Europa. We werken in Europa samen om onze economie eerlijker en duurzamer te maken. We pleiten voor Europese regels die producten reparatievriendelijk en duurzaam maken, met strengere kwaliteitseisen en een recht op reparatie in alle lidstaten zodat we niet tegen elkaar uitgespeeld kunnen worden. Zo maken we de transitie van een wegwerpeco-nomie, waarin grote aandeelhouders de dienst uitmaken, naar een circulaire economie die werkt voor mensen
	1. Blz. 10 Daarom stappen we zo veel mogelijk over van sturen op middelen naar sturen op doelen. Elk boerenbedrijf krijgt een bedrijfsspecifiek doel dat is afgeleid van de landelijke opgave en sectorale emissieplafonds. Blz. 10 Daarom moeten er landelij-ke, sectorale en uiteindelijk bedrijfsspecifieke emissienormen worden vastgelegd. 2. Blz. 28 Circulaire bedrijven hebben het zwaar terwijl de circulaire economie de toekomst is. Circulaire producten zijn duurder dan wegwerpproducten en de vraag blijft achter. Normering van de vraag op Europees niveau is noodzakelijk om het circu-lair maken van de economie te laten slagen. 3. Blz. 30 De ChristenUnie is voor repareerbare een duurzame producten. We moeten terug naar de situatie dat mensen spullen kopen die (levens)lang meegaan. Niet-repareerbare gebruiksproducten worden geweerd van de Nederlandse markt: fabrikanten worden verplicht om tien jaar reserveonderdelen aan te houden en hierbij service te bieden.
	1. Blz. 24 Vergunningsprocedures versnellen voor onder andere stikstof en aansluitingen op het energienet. Door hierbij voorrang te geven aan strategische sectoren zoals defensie maken we onze industrie toekomstbestendig 2. Blz. 24 Duurzaamheid en circulaire economie alleen ondersteunen als het rendoert.

Energie en Klimaat - deel 1

	1. Verduurzamen woningen 2. Verduurzamen bedrijven/industrie
	1. Blz. 21 Geen verplichte warmtepomp, niet verplicht van het gas af. 2. Blz. 21 SDE++ subsidie afschaffen
	1. Blz. 54 We vergroten leefbaarheid door verduurzaming via een gerichte wijkaanpak. Blz. 54 Een Isolatie-Offensief. Een goed geïsoleerde woning is goed voor het klimaat én voor de portemonnee. De overheid gaat flink investeren in een groot-schalig isolatie-offensief.
	1. Blz. 33 Woningeigenaren behouden de vrijheid om hun huis al dan niet te verduurzamen. We leggen geen nieuwe verplichtingen op. Voor wie vrijwillig groen investeert maken we het fiscaal aantrekkelijk om een nieuwe warmtepomp aan te schaffen. Daarom maken we groene investeringen deels aftrekbaar bij de belastingaangifte. 2. Blz. 15 . Als bedrijven en huishoudens niet kunnen verduurzamen omdat de overheid de zaak niet op orde heeft, bijvoorbeeld vanwege netcongestie of omdat infrastructuur vertraagd is, dan mogen ondernemers rekenen op extra ruimte. We accepteren niet dat CO₂-reductie op papier gehaald wordt omdat onze industrie verdwijnt
	1. Blz. 23 We starten een grootschalig isolatieplan: vóór 2030 verduurzamen we minimaal 1 miljoen huurwoningen. Blz. 23 We maken het makkelijker voor mensen om duurzamer te leven, zonder extra maandlasten. Blz. 49 We ondersteunen mensen met lage inkomens bij verduurzaming van hun woning. Denk aan subsidies, persoonlijk advies en energiecoaches.
	1. Blz. 70 Het isoleren van woningen bevorderen. Isolatie stimuleren we, ook vanwege comfort en gezondheid. Blz. 45 Het aansluiten van woningen op een warmtekrachtkoppeling (WKK) is een mogelijkheid om gelijktijdig warmte en elektriciteit op te wekken voor verwarming en stroomvoorziening. Aansluiting op het net, warmtepompen of warmtenetten mag niet leiden tot een grote kostenverhoging, obstructie of vertraging van nieuwbouw. Hier zijn innovatieve oplossingen nodig. BBB zet in op duidelijke regels, minder onzekerheid en betere ondersteuning bij verduurzaming. 2. Blz. 69 Een Deltaplan voor energietransitie. Er komt een Deltaplan voor energietransitie gebaseerd op bewezen technologieën, met expliciete afweging van invloed op industriebeleid, armoede, verdienvermogen en strategische autonomie. Blz. 69 Elektrificatie opnieuw beoordelen. Slechts 20–25% van onze energiebehoefte is nu elektrisch. Grootschalige elektrificatie leidt tot congestie en hoge kosten. Blz. 70 Vanaf 2026 beëindigen we de SDE++ regeling. Subsidies op verlieslatende technieken worden afgebouwd. In plaats daarvan stimuleren we innovatie, energiebesparing en slimme infrastructuur. We geven ruimte aan lokale initiatieven en kleinschalige projecten die betaalbaar zijn en draagvlak hebben. Klimaatbeleid moet nuchter, eerlijk en uitvoerbaar zijn.
	1. Blz. 35 We blijven inzetten op het verduurzamen van woningen en het verbeteren van wooncomfort. Door zowel in te zetten op isoleren als op de overgang naar duurzame vormen van energie, bijvoorbeeld door waar mogelijk hybride warmtepompen de standaard te maken of in te zetten op warmtenetten. Blz. 50 Om te zorgen dat ook minder draagkrachtigen in ons land in een goed geïsoleerd huis kunnen wonen gaan we door met de verduurzamingsafspraken, zoals gemaakt in de nationale prestatieafspraken met woningcorporaties. Blz. 51 We stimuleren energiebesparing via onder andere het Nationaal Isolatieprogramma, het warmtefonds en de ISDE. 2. Blz. 52 We maken maatwerkafspraken met grote bedrijven uit de industrie om te verduurzamen, mogelijk door een geïntegreerde aanpak met passende beleidsregels en adequate financiële ondersteuning
	1. Blz. 9 Kwaliteit omhoog, kosten omlaag. Wij zetten in op een grootschalig verduurzamingsoffensief dat woonlasten verlaagt en wooncomfort verbetert. Blz. 35 Wij pakken 1,5 miljoen slecht geïsoleerde huur- en koopwoningen aan voor 2030 met een Nationaal Isolatie Programma. 2. Blz. 15 Schone industrie in eigen hand en eigen land. Industrie moet blijven in Nederland. Voor investeringen zijn cruciale sectoren nodig. Denk hierbij aan de productie van staal, chemie, de winning van schaarse grondstoffen en de opwekking van energie. We investeren in een sterke, innovatieve en schonere economie. Dit doen we onder andere bij Tata Steel in IJmuiden, bedrijven op Chemelot in Limburg of in de Rotterdamse Haven. Ook schept de overheid goede randvoorwaarden en heldere regels. Natuurlijk staat hier zeggenschap voor Nederland tegenover. Blz. 17 Helpen met verduurzamen. Het is belangrijk dat ook het mkb mee kan doen aan de verduurzaming van Nederland. We zorgen ervoor dat kleine ondernemers niet klem komen te zitten in complexe regels en we helpen hen bij de toepassing van deze regels. We zorgen ervoor dat in de regelgeving rekening wordt gehouden met de uitvoerbaarheid en financiering voor kleine ondernemers in verschillende sectoren. Dit doen we onder andere door kennis te delen, ondersteuning te bieden, passende overgangstermijnen te hanteren en regelingen in te voeren die de overstap op schonere productiemiddelen en vervoersmiddelen stimuleren
	1. Blz. 27 Het Nationaal Isolatieprogramma wordt voortgezet en uitgebreid, richting een gerichte wijk-voor-wijkaanpak samen met woningcorporaties. Bij isoleren wordt gezond ventileren de norm. Slecht geïsoleerde huizen pakken we met voorrang aan, straat voor straat, zonder ingewikkelde procedures of subsidieaanvragen, met verplichte sturing op energielabels. Per wijk wordt bepaald wat de beste manier is om van het aardgas af te komen: met individuele opties zoals een (hybride) warmtepomp of via een collectieve voorziening zoals een warmtenet. Waar een warmtenet maatschappelijk optimaal is, moet dit ook voor de bewoner financieel de aantrekkelijkste optie zijn. Nieuwbouw is altijd gasloos, voorziet in ecologische oplossingen en is klimaatbestendig. De geschrapte normering voor hybride warmtepompen voeren we weer in per 2029.
	1. Blz. 54 Vol inzetten op isoleren van woningen.

Energie en Klimaat - deel 2

	3. Aanpak netcongestie
	3. Blz. 21 RESsen opheffen, netcongestie oplossen
	3. Blz. 22 We verlagen de nettarieven. Blz. 22 Daarom investeren we fors in het uitbreiden van het elektriciteitsnet. We investeren in schone en betaalbare energie uit wind-op-zee en helpen mensen met het isoleren van hun woning en het plaatsen van zonnepanelen zodat de energierekening daalt. Blz. 52 Ruimte op het energienet. Met snellere uitbreiding van het elektriciteitsnet zijn we eerder onafhankelijk van fossiele subsidies. We komen met een Energieversnellingswet, die regelt dat vergunningen voor kritieke energieinfrastructuur, zoals voor verdeelstations en extra stroomkabels, eerder kunnen worden afgegeven. Ook krijgt de aanleg van deze infrastructuur voorrang als er door de beperkte stikstofruimte keuzes gemaakt moeten worden welke activiteiten mogelijk zijn. Daarnaast gaan we slimmer gebruik maken van het elektriciteitsnet. Bijvoorbeeld door bedrijven en huishoudens te stimuleren om buiten de spits stroom te gebruiken, oplossingen als batterijen en elektrolyse te ondersteunen, en de lokale energievraag beter af te stemmen met het lokale aanbod uit zon en wind. Partijen met een maatschappelijk belang krijgen voorrang op het net. Kosten voor huishoudens en bedrijven houden we laag door energienetten langer te gebruiken, de kosten van investeringen in het net niet meteen in rekening te brengen bij afnemers maar uit te smeren over de tijd, en door nettarieven te differentiëren.
	3. Blz. 16: We zetten de ingeslagen versnellingsaanpak met de grootste prioriteit door. Bijvoorbeeld door onderzoeklasten te beperken, de aanleg van elektriciteitsinfrastructuur wettelijk te beschermen en de gedoogplichtprocedure te versnellen en uit te breiden. Blz. 17 Ook gaan we bedrijven helpen met het flexibiliseren van hun stroomvraag en maken we het voor hen makkelijker om energie en netcapaciteit te delen. Hierbij spelen energyhubs een cruciale rol. Daarnaast willen we dat bedrijven sneller duidelijkheid krijgen over wanneer zij kunnen worden aangesloten op het net. Blz. 17 . Bijvoorbeeld door beroeps- en bezwaarprocedures in te korten. Daarnaast zorgen we voor afspraken over doorlooptijden van ruimtelijke processen en beroepsprocedures.
	3. Blz. 48 We geven de grootste prioriteit aan de verzwaring van het elektriciteitsnet. Blz. 48 De energietransitie loopt vast zonder voldoende ruimte op het net. Daarom mogen netbeheerders sneller investeren. Ze worden verantwoordelijk voor genoeg netcapaciteit, die aansluit bij onze klimaatdoelen.
	3. Blz. 71 Versnelling uitbreiding elektriciteitsnet. Ons elektriciteitsnet kan de energietransitie niet aan. Steeds minder nieuwe woningen en bedrijven kunnen worden aangesloten waardoor ons land stagneert en de energiekosten stijgen. Het net moet zo snel als mogelijk verder uitgebreid worden. Blz. 71 Slimmer gebruik van bestaande infrastructuur. Initiatieven zoals gedeelde netten en betere benutting van de netten verlagen de druk op congestie
	3. Blz. 51 We pakken de netcongestie voortvarend aan. We vereenvoudigen en versnellen het vergunningsproces van elektriciteitsprojecten drastisch met onder andere versnelde beroepsprocedures en meer vergunningsvrije ruimte. We benutten de kansen voor flexibiliteit en energieopslag optimaal. We stimuleren flexibele contracten en energyhubs op bedrijventerreinen. En spreiden de rekening van investeringen in het electriciteitsnet over generaties
	3. Blz. 17 Sterke economie en een einde aan netcongestie. We zorgen voor een goed functionerende infrastructuur en een sterke economie. We investeren in zaken als het energienet om congestie aan te pakken en ruimte te scheppen voor de economie. Blz. 37 Een elektriciteitsnet klaar voor de toekomst. We investeren fors in uitbreiding en verzwaring van het elektriciteitsnet, zodat nieuwe windparken, zonnepanelen en laadpalen kunnen worden aangesloten. Netbeheerders krijgen hiervoor publieke steun en duidelijke regie
	3. Blz. 10 De netverzwaring wordt een kwestie van nationaal belang. De overheid neemt nationale regie over de energie-infrastructuur, zet in op het vereenvoudigen van de vergunnings- en beroepsprocedures en heeft oog voor het belang van uitvoering bij netbeheerders, provincies en gemeenten. We stellen extra geld uit het Klimaatfonds beschikbaar om netverzwaring en de warmtetransitie een noodzakelijke impuls te geven. Netbeheerders krijgen snel vergunningen en meer fysieke ruimte om transformatorhuisjes en kabels te realiseren. Vergunningen worden sneller verleend en kritische infrastructuur wordt via nationale coördinatie afgestemd op verwachte vraag en lokale opwekking en opslag. Blz. 11 De overheid zet in op flexibilisering van de elektriciteitsvraag, netbewuste verduurzaming, aanjagen van de warmtetransitie en regie voeren op energieopslag. Projecten die de energietransitie bevorderen en het elektriciteitsnet ontlasten, zoals waterstofproductie en batterijen, krijgen een lager nettarief. Voor thuisbatterijen komt een helder kader voor brandveiligheid, garanties en levensduur, normering voor het gebruik van zeldzame materialen en verplichte mogelijkheid voor de netbeheerder om aan- en af te schakelen. De netbeheerder mag zelf energieopslag inzetten en krijgt ruimte om in deze projecten financieel te participeren. Blz. 10 Ook ondersteunt de overheid projecten die netverzwaring kunnen voorkomen, zoals het valmeerproject Delta21, slimme gebouwsturing en slimme waterboilers. Energiebedrijven krijgen ruimte om energie op wisselende piek- en dal tarieven aan te bieden, maar wel per seizoen met hetzelfde patroon. Verslimmen van het net gebeurt door monitoring, aansturen van de netten, flexibiliteit in aansluitingen en gebruik, en het verplicht teruggeven van netcapaciteit die niet gebruikt wordt. Blz. 11 Warmtepompen, laadpalen en batterijen krijgen een verplichte schakelmogelijkheid waardoor de netbeheerder lokaal, regionaal en landelijk stuurmogelijkheden krijgt.
	3. Blz. 24 We lossen netcongestie op en voorkomen dat bedrijven stilstaan omdat aansluiting op het stroomnet onmogelijk is. Blz. 53 Netcongestie oplossen door inzet kernenergie: kernenergie is minder belastend voor het energienet waardoor netcongestie makkelijker op te lossen is. Blz. 53 Met prioriteit inzetten op uitbreiding en versterking van het elektriciteitsnet, werk maken van opslagmogelijkheden

Energie en Klimaat - deel 3

	4. Zonnepanelen (redelijke vergoedig voor terugleveren stroom, stimuleren eigen gebruik etc.) 5. Klimaatadaptatie (drinkwatertekort, hitte en droogte etc)
	5. Blz. 21 geen klimaatmitigatie, maar klimaatadaptatie: actualisering van het programma Ruimte voor de Rivier en het Hoogwaterbehermingsprogramma
	5. Blz. 60 Droogte en drinkwatertekorten. Droogte is een sluipmoordenaar, zeker op plekken in Nederland waar de droogte hard toeslaat, zoals op de hoge zandgronden. Droogte en vervuiling brengen ook onze drinkwatervoorziening in gevaar. We maken daarom bodem en water sturend bij de inrichting van ons landschap en houden water langer vast. Alle vormen van onttrekking van grondwater door bedrijven, boeren en burgers worden vergunningsplichtig en we stoppen stapsgewijs met vergunningen voor onbepaalde tijd. Er komt meer ruimte voor waterberging, infiltratie en drinkwatervoorzieningen. We maken werk van drinkwaterbesparing en we blijven uitgaan van het principe de gebruiker betaalt.
	5. Blz. 16: We zetten de ingeslagen versnellingsaanpak met de grootste prioriteit door. Bijvoorbeeld door onderzoeklasten te beperken, de aanleg van elektriciteitsinfrastructuur wettelijk te beschermen en de gedoogplichtprocedure te versnellen en uit te breiden. Blz. 17 Ook gaan we bedrijven helpen met het flexibiliseren van hun stroomvraag en maken we het voor hen makkelijker om energie en netcapaciteit te delen. Hierbij spelen energyhubs een cruciale rol. Daarnaast willen we dat bedrijven sneller duidelijkheid krijgen over wanneer zij kunnen worden aangesloten op het net. Blz. 17 . Bijvoorbeeld door beroeps- en bezwaarprocedures in te korten. Daarnaast zorgen we voor afspraken over doorlooptijden van ruimtelijke processen en beroepsprocedures.
	4. Blz. 49 Iedereen kan meedoen met zonne-energie, of je nu wel of geen eigen dak hebt dat daar geschikt voor is. We zorgen voor manieren om zonnepanelen te huren. En we helpen energievoederingscoöperaties die bijvoorbeeld buurtbatterijen of zonnepanelen willen opzetten. 5. Blz. 62 Bij de bouw van woningen, infrastructuur en industrie moet verplicht rekening worden gehouden met wateroverlast, hitte, droogte en bodemdaling. Dit klimaatadaptief bouwen wordt de norm.
	5. Blz. 46 Goed en veilig waterbeheer. Nederland is wereldwijd een gidsland voor goed waterbeheer. Waterzekerheid is een fundamenteel recht en een randvoorwaarde voor voedselzekerheid en economische stabiliteit.Blz. 46 Waterberging. Voor opvang van water na zware regenval is voldoende waterberging nodig. Deze kan in bebouwd gebied ook dienen voor verkoeling als het erg warm is. Waar mogelijk kunnen oude, gedempte grachten en kanalen weer worden teruggebracht
	5. Blz. 51 Verzilting, verdroging en vernatting zijn een steeds groter probleem. We stimuleren kennisprogramma's op verzilting en verdroging door boeren en waterschappen te laten samenwerken met wetenschap, bedrijven en overheid. Zo creëren we klimaatweerbare gewassen die in een verzilte bodem kunnen worden geteeld en zoet water beschikbaar houden. Blz. 58 We willen een waterbeheeraanpak met klimaatadaptieve en innovatieve maatregelen. Water wordt vastgehouden en pas in laatste instantie afgevoerd om zo droogteperiodes te kunnen overbruggen en overstromingen te voorkomen.
	4. Blz. 17 Sterke economie en een einde aan netcongestie. We zorgen voor een goed functionerende infrastructuur en een sterke economie. We investeren in zaken als het energienet om congestie aan te pakken en ruimte te scheppen voor de economie. Blz. 37 Een elektriciteitsnet klaar voor de toekomst. We investeren fors in uitbreiding en verzwaring van het elektriciteitsnet, zodat nieuwe windparken, zonnepanelen en laadpalen kunnen worden aangesloten. Netbeheerders krijgen hiervoor publieke steun en duidelijke regie 5. Blz. 36 Klimaatadaptatie: sterke dijken, veilige steden. We bereiden Nederland voor op extremer weer door te investeren in klimaatadaptatie. Dat betekent bescherming tegen hitte, droogte en overstromingen. Met sterke dijken, meer groen in steden en een gezond waterbeheer. Zo zorgen we dat iedereen veilig en gezond kan blijven wonen, werken en leven, ook in een veranderend klimaat.
	
	5. Blz. 52 Inzetten op kernenergie en klimaatadaptatie.

Mobiliteit en infrastructuur

	1. Zero emissie zones 2. (Elektrische) mobiliteit & Laadinfrastructuur 3. Onderhoud bruggen, wegen, tunnels
PARTIJ VOOR DE VRIJHEID	1. Blz. 37 Afschaffen van alle zero-emissiezones, overal in het land 2. Parkeerplekken niet exclusief voor elektrische auto's, elke auto mag op elke parkeerplek staan
GROEN LINKS PvdA	2. Blz. 64 Eerlijk betalen naar gebruik. We versnellen de invoering van betalen naar gebruik voor automobilisten. In regio's waar mensen afhankelijker zijn van de auto vanwege beperkt openbaar vervoer geldt een lager tarief. We differentiëren ook naar tijd. Blz. 64. Zo zorgen we ervoor dat in Nederland vanaf 2030 alleen nog elektrische voertuigen worden verkocht, inclusief brom- en snorfietsen. De leasector gaat voor die tijd al over op 100% elektrische auto's 3. Blz. 26 We sluiten daarom een Groot Loonakkoord met de vakbonden en werkgevers. Daarin maken we afspraken over hogere lonen, in ruil voor investeringen in infrastructuur, onderzoek en technologie.
VVD	2. Blz. 22 We kijken naar een verbetering van de laadinfrastructuur, zodat de voorwaarden voor elektrisch rijden goed zijn. Blz. 22 We willen graag dat elektrisch rijden voor iedereen mogelijk wordt. Daarom blijven we ons inzetten voor betaalbaarheid. Het is daarbij belangrijk dat we de tweedehandsmarkt stimuleren, zodat een elektrische auto voor een bredere doelgroep interessanter wordt.
D66	1. Blz. 26 Gemeenten krijgen hulp bij het invoeren van emissievrije zones. Het Rijk neemt hierin de leiding waardoor het voor gemeenten makkelijker wordt om in te voeren en voor ondernemers duidelijker waar ze aan moeten voldoen. 2. Blz. 25 We stimuleren betaalbare elektrische auto's met subsidies en belastingvoordelen. We moedigen werkgevers aan om hun werknemers (zo) duurzaam (mogelijk) te laten reizen.
BBB	1. Blz. 83 Verbod op Zero-emissie zones. Deze zones zijn zeer schadelijk voor ondernemers in de binnensteden die onrendabele hoge uitgaven moeten doen en niet meer bevoorraad kunnen worden. Er is onduidelijkheid over wie welke bevoegdheden heeft en waar gemeenten hun bevoegdheden op baseren. Er komt een landelijk verbod op Zero-emissie zones om lokale ondernemers te beschermen. 2. Blz. 81 Totaalpakket Verzorgingsplaatsen. Behoud van het totaalpakket op verzorgingsplaatsen. Klassiek tanken, elektrisch laden én een winkel, onder één dak en voor iedereen bereikbaar. We beschermen familiebedrijven en mkb-ondernemers die deze voorzieningen al jarenlang runnen 3. Blz. 81 Achterstallig onderhoud. Veel bruggen, tunnels en wegen zijn aan het einde van hun levensduur. De veiligheid is in het geding. Dit leidt tot files, logistieke vertragingen en verminderde militaire mobiliteit. Er is sprake van achterstallig onderhoud. Onze infrastructuur moet goed worden onderhouden. Onderhoud en verbetering van ons wegennet betekent ook faciliteren van slimme technologieën.
CDA	2. Blz. 36 Samen met Europa investeren we in logistieke e-corridors met waterstof- en batterijtrucks, gekoppeld aan havens en economische regio's aan Ten-T corridors.Blz. 36 We stimuleren zero-emissie vrachtvervoer door het versnellen van laadinfrastructuur voor zware voertuigen via publieke-private samenwerking. 3. Blz. 36 We investeren in de basis op orde. Veel bruggen, tunnels, viaducten, sluizen en spoorwegen naderen het einde van hun technische levensduur. Onderhoud, vervanging en renovatie daarvan is van groot belang om Nederland in beweging te houden.
SP	1. Blz. 39 Autorijden moet schoner, niet duurder. We steunen de verplichting dat alle nieuwe auto's uiterlijk in 2035 emissievrij zijn en onderzoeken tot die tijd hoe dit het beste kan worden bereikt. Autorijden blijft betaalbaar waar alternatieven ontbreken. Het mkb wordt ondersteund in het verduurzamen van bedrijfswagens. Mensen krijgen betere alternatieven met goed en gratis toegankelijk openbaar vervoer en veilige fietsroutes. Wie wil overstappen op een schonere auto krijgt ondersteuning, zodat duurzaam rijden voor iedereen haalbaar wordt. 2. Blz. 39 Betaalbaar en transparant opladen. Wie elektrisch rijdt moet altijd en overal eerlijk en betaalbaar kunnen laden. Daarom werken we aan een landelijk dekkend netwerk van publieke laadpunten. In opmaat daarnaartoe maken we de prijzen van laadpalen transparant en direct zichtbaar, zodat niemand voor verrassingen komt te staan. De overheid grijpt actief in bij prijsafspraken en misbruik. Met boetes en het intrekken van vergunningen bij exploitanten die de regels overtreden. Op termijn willen we dat laadpalen net zo vanzelfsprekend en publiek worden als straatverlichting of riolering. Geen verdienmodel voor bedrijven, maar een betrouwbare voorziening voor iedereen. Zo versnellen we de overstap naar schoon vervoer en houden we het eerlijk, toegankelijk en betaalbaar. 3. Blz. 15 Deze tijd vraagt om een groot investeringsplan. We voeren een groot infrastructureel investeringsplan door. Dit investeringsplan versnelt procedures en de bouw van woningen, de energievoorziening, het spoor en de drinkwatervoorziening, waarmee structureel de toekomstige economie van het moderne Nederland wordt versterkt. Het biedt duidelijkheid aan werknemers en bedrijven, zorgt voor een overgang naar een duurzame schone productie voor ons klimaat, met oog voor regionale werkgelegenheid en draagvlak.
Christen Unie	2. Blz. 13 We stimuleren het gebruik van zero-emissie auto's. We passen de motorrijtuigenbelasting aan, via een gewichtscorrectie voor elektrische auto's. We introduceren voor de auto een kilometerprijs, gedifferentieerd naar milieukeurmerken, tijd en plaats: op het platteland laag, op drukke momenten in de brede Randstad hoger. 3. Blz. 13 De komende jaren gaan we aan de slag om deze infrastructurele werken te vervangen en werken achterstallig onderhoud weg. Hier trekken we extra geld voor uit.
JA²¹	1. Blz. 35 Geen dwingende elektrificatie van zwaar transport en bouwmaterieel. Geen lappendeken aan milieuzones in steden. 2. Blz. 34 Behoud van vrijheid van autogebruik: verlaging van accijnzen, geen kilometerheffing en geen verbod op brandstofauto's 3. Blz. 34 Extra investering in vervanging en renovatie van de infrastructuur van 0,5% van het BBP

Overige onderwerpen

	1. Woningbouwopgave 2. Bouwregelgeving
	Blz. 15 7. Schrappen en vereenvoudigen van bouweisen; geen nieuwe duurzaamheidseisen, geen verplichte warmtepomp, niet verplicht van het gas.
	1. Blz. 18 Het Rijk gaat gunstige financiering verstrekken zodat er voldoende wordt gebouwd en de Woningcorporaties Nieuwe Stijl hoeven geen belasting meer te betalen voor het uitvoeren van deze publieke taak. Blz. 18 Snel meer nieuwe woningen. Het aantal nieuwbouwwoningen moet omhoog, zowel huur als koop. Een nieuwe regering komt direct met een Wet versnelling woningbouw. Blz. 44 We willen daarom financiering beschikbaar stellen voor een Rijksgrondbank om grond op te kopen voor de bouw van nieuwe woningen 2. Blz. 38 Daarom willen we in een nieuwe regering direct komen met een Wet versnelling woningbouw. Daarin nemen we maatregelen om meer grond beschikbaar te stellen voor woningbouw en de stikstofimpasse te doorbreken. Ook gaan we procedures voor woningbouw verkorten en vereenvoudigen
	2. Blz. 32 We zetten het mes in het Besluit bouwwerken leefomgeving. Het is bijvoorbeeld niet meer van deze tijd om precies voor te schrijven hoeveel daglicht er in een slaapkamer moet komen. Blz. 32: De huizen die we bouwen, moeten op een snelle en schone manier worden gerealiseerd. We gaan meer woningen fabrieksmatig produceren. Tegelijkertijd komt er landelijke sturing op de bouwtechnische eisen, zodat kwaliteit, snelheid en betaalbaarheid hand in hand gaan. Daarvoor gaan we vergunningseisen op landelijk niveau vastleggen, zodat een goedgekeurde woning in Groningen ook direct in Limburg mag worden gebouwd Blz. 32 : Het programma Schrappen Tegenstrijdige en Overbodige Eisen en Regelgeving (STOER), zetten we door. Deze commissie maakt jaarlijks een overzicht van regels die we kunnen schrappen en we nemen deze adviezen over. Blz. 72 Te vaak procederen mensen nu tegen bouwplannen alleen met als doel om deze plannen te vertragen. Daarom beperken we wanneer mensen belanghebbende zijn en kunnen procederen, willen we dat bezwaren vaker gelijk naar de Raad van State gaan, zodat procedures niet gestapeld worden en schrappen we de overvloed aan bouwregels waar nu tegen geprocedeerd kan worden
	1. Blz. 21 D66 wil tien nieuwe steden bouwen, vooral bij bestaande steden of kernen en bij grote ovknooppunten. Dit doen we met respect voor de natuur. In deze nieuwe steden komen niet alleen nieuwe huizen 2. Blz. 21 Op dit moment lopen veel woningbouwprojecten vast door allerlei lange procedures voor bezwaar en beroep. Het recht om bezwaar te maken is nu vaak sterker dan het recht op een woning. D66 wil dit in balans brengen. Daarom maken we bezwaarprocedures sneller en korter
	1. Blz. 43 Betaalbare woningen. Wij streven ernaar dat twee van de drie nieuwe huizen in elke regio daadwerkelijk betaalbaar worden. Maximaal 30 procent daarvan is sociale huur. Woningcorporaties worden gestimuleerd om weer 30.000 sociale huurwoningen per jaar te bouwen. Wat BBB betreft, komen er meer woningen voor de middengroepen. 2. Blz. 44 Sneller bouwen. De procedures voor het starten van bouwprojecten worden verkort en vereenvoudigd. Regels voor nieuwe woningen, zoals het bouwbesluit en duurzaamheidseisen blijven de komende jaren gelijk om zekerheid te bieden aan bouwers en kopers. Gemeenten met hun welstandscommissies en provincies mogen geen extra eisen stellen aan te bouwen woningen, tenzij zij dit vanwege publiek belang zelf bekostigen. BBB wil gebruikmaken van Europese uitzonderingsregels om sneller vergunningen te verlenen voor zowel grote als kleine woningbouwprojecten die van maatschappelijk belang zijn. Blz. 44 Boete bij verzwaren bouwbesluit. Het Besluit bouwwerken leefomgeving (Bbl) bevat grotendeels dwingend recht. Er komt een boete voor gemeenten die het bouwbesluit verzwaren met aanvullende eisen.
	1. Blz. 32 We willen een stabiele productie van minimaal 100.000 woningen per jaar. Het uitgangspunt is tweederde betaalbaar waarvan 30% sociale huur. Zo is er in elke aandacht voor starters, gezinnen en ouderen. 2. Blz. 32 We stoppen met de huidige Wet kwaliteitsborging voor het bouwen (Wkb). Deze wet zorgt voor disproportionele kosten bij kleinere bouwprojecten, vertraagt de bouw en leidt tot bureaucratie en onduidelijkheid. Blz. 32 We schrappen bovenwettelijke eisen vanuit gemeentes, willen duidelijkere standaardisatie, en modernisering van bouwregels en meer fabrieksmatig bouwen. Blz. 32 We verkorten bezwaarprocedures door de omgevingswet aan te passen om het stapelen van bezwaar op bezwaar tegen te gaan. De Raad van State gaat door met het behandelen van woningbouwzaken met voorrang, via een aparte ‘vastgoedkamer’.
	1. Blz. 6 Met het Grote Woonplan garanderen we voor iedereen een betaalbaar en goed huis. Door een Nationaal Woonfonds op te richten kunnen we één miljoen extra huurwoningen beschikbaar maken via nieuwbouw, het ombouwen van leegstaande panden en het terugkopen van te dure huurwoningen. Blz. 8 Een miljoen nieuwe woningen. We zorgen voor één miljoen extra betaalbare huurwoningen, met een maximale huur van 800 euro. Dat doen we via nieuwbouw, het ombouwen van leegstaande panden, splitsen, optoppen, het terugkopen van te dure huurwoningen en door sloop te voorkomen. De droom van betaalbaar wonen maken wij zo realiteit.
	1. Blz. 6 Er is een groot tekort aan woningen: naar schatting 400.000. Om dat in te lopen, moeten we elk jaar 100.000 nieuwe woningen bouwen. De ChristenUnie wil dat dit tempo echt gehaald wordt, en maakt daar het komende decennium 20 miljard euro extra voor vrij: 10 miljard extra investeringen en structureel een miljard per jaar door woningcorporaties meer investeringsruimte te bieden dan ze nu hebben We voeren bestaande afspraken over woningbouw - zoals gemaakt op de Woontop en de Nationale Prestatieafspraken - zo snel mogelijk uit. 2. Blz. 6 We versimpelen en versnellen daarom vergunningprocedures, zodat de meeste tijd van een bouwproject niet meer in procedures zit. Blz. 6 Er worden steeds meer woningen in de fabriek gebouwd. Dit moedigen we aan en vereenvoudigen we door een landelijke goedkeuring, zodat niet elk project apart beoordeeld hoeft te worden.
	1. Blz. 32 Dat de markt de ruimte krijgt om de woningproductie af te stemmen op de demografische trends, zowel qua woningtype, grootte en regionale verschillen. Een nieuwe nota Ruimte realiseren waarbij nieuwe locaties voor woningbouw worden aangewezen. Blz. 32 Fabrieksmatige bouw stimuleren ook voor woningen met name in het segment één en tweepersoonshuishoudens zonodig aangevuld met import van fabrieksmatig geproduceerde modulaire tiny houses uit het buitenland.

Volledige verkiezingsprogramma's

Klik [hier](#) om het volledige verkiezingsprogramma de PVV te lezen.

Klik [hier](#) om het volledige verkiezingsprogramma van Groenlinks/PvdA te lezen.

Klik [hier](#) om het volledige verkiezingsprogramma van de VVD te lezen.

Klik [hier](#) om het volledige verkiezingsprogramma van D66 te lezen.

Klik [hier](#) om het volledige verkiezingsprogramma van de BBB te lezen.

Klik [hier](#) om het volledige verkiezingsprogramma van de SP te lezen.

Klik [hier](#) om het volledige verkiezingsprogramma van de PvdA te lezen.

Klik [hier](#) om het volledige verkiezingsprogramma van de Christen Unie te lezen.

Klik [hier](#) om het volledige verkiezingsprogramma van JA21 te lezen.